

ዕምቆት ዝምድና ኤርትራ ምስሪን

ዶ/ር ኣሕመድ ሓሰን ድሕሊ

ሓላፊ ማእከል ስትራቴጂያዊ መጽናዕታት. ኤርትራ

ዝምድና ኤርትራን ምስሪን ካብ ፎርምላሽን ስልጣን ዝጀመረ ነዊሕ ታሪኽ ዘለዎ ጥንታዊ ዝምድና እዩ። ቅድሚያ ምኽፋት ከናል ስዌጽ ኣብ 1896 መስመር ኣገልግሎት ባሕሪ ካብ ምስሪ ንደቡብ ካብ ደቡብ ድማ ንምስሪ በቲ ነዊሕ ስትራቴጂያዊ ማያዊ መስመር ኤርትራ ስለዝነበረ ኣብ ምድንፋዕ ዝምድና ክልቲኣን ሃገራት ልዑል ተራ ተጻዊቱ እዩ። ኣብ ዘመናዊ ታሪኽ ምስሪ ውን እንተኾነ ብፍላይ ከኣ ድሕሪ ሰውራ 23 ሓምሌ 1952 ምስሪ ንገለ መራሕቲ ምንቅስቃስ ሓርነት ኤርትራን ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራን ትቕበል ብምንባራ እቲ ዝምድና ዝያዳ ደልዲሉን ሓይሉን። ይኹን'ምበር ቀንዲ መለለይታታት ዝምድና ኣስመራን ካይሮን ቅድሚያ ምርኣይና ብግቡእ ንምርድኡ ነቲ ንሱ ዝምርኮሰሉ መትከላትን ዕላማታትን ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኤርትራን ጂኦ-ፖለቲካውን እስትራቴጂያውን ዕምቆቱን ምትንታን ኣገዳሲ እዩ። ቀንዲ ዓንዲታት ወጻኢ ፖሊሲ ኤርትራ ኣብ'ቲ ሃብታምን ዓሚቀን ነዊሕ ታሪኽ ኤርትራ ዝምርኮስ እዩ።

ቀዳማይ:- ታሪኽዊ ተመኩሮ ኤርትራ

ኤርትራ በቲ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ እትውንኖ 1200 ኪሎ ሜተር ዝንውሓቱ ገምገም ባሕሪን 361 ደሴታትን ንቀይሕ ባሕሪ ብዝቆጸጸራ እኩባት ደሴታት ዳህላክን ኣብ ዞባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ኣገዳሲ እስትራቴጂያዊ ቦታ ዝሓዘት ሃገር እያ። ብዘይካ'ዚ ከኣ ብሰሜናዊ ወገን ብመገዲ ደሴት ሓለብ፡ ፋጥማን ዱሜራን ንመጻብቦ ባብ ኤልመንደብ ናይ ምቁጽጻር ሓይሊ ኣለዎ። ጥንታዊ ታሪኽ ኤርትራ ዓሚቀኡ ሱር ዘለዎ ምጂኑ ከኣ፡ እዚ ኣብ መላእ ሃገር ማለት ኣብ ሰሜን፡ ደቡብ፡ ምብራቕን ማእከልን ብፍላይ ከኣ ኣብ ሮራ ሓባብን፡ ሮራ ባቕላን ፡ ድባርዋን ፡ መጠራን ፡ ቆሓይቶን ፡ ኣዱሊስን ዝካየድ ዘሎ ኩዕታ ቅርሲታት ቅድሚያ ልደተ ክርስቶስን ድሕሪኡን ዝነበረ ምልክታትን ስልጣነታትን ኣግሂዱ ኣሎ።

ዘመናዊ ታሪኽ ኤርትራ ካብ'ቲ ሃገራት ኤውሮጳ ንኣህጉር ኣፍሪቃ ዝተመቃቀላሉ ጉባኤ በርሊን 1884-1885 እዩ ዝጀምር። ኤርትራ ኣብ ትሕቲ'ቲ ብሰራዊት ኪዳን ሓይልታት ዝተሳዕረ ፋሽስታዊ መግዛእታዊ ስርዓት ኢጣልያ ኣብ 1890 ክሳብ 1941 ኣብ ዘሎ እዋን'ያ ከም ሃገር ተቀልቂላ። ካብ 1941 ክሳብ 1951 ድማ ኣብ ትሕቲ ምምሕዳር እንግሊዝ ኣትያ። ኢጣልያ ብመሰረት ስምምዕ ሰላም ፓሪስ 1947 ግዝኣታታ ዝነበራ ሃገራት ኣፍሪቃ ምስለቀቀት፡ ንህዝቢ ኤርትራ ሕጋዊ ናይ ርእሰ ውሳኔ መሰሉ ክጥቕም እንተ ዝግደፍ ነይሩ፡ ኤርትራ ካብተን ቀዳማት ናጻ ዝወጸ ሃገራት ኣፍሪቃ ምኾነት ነይራ። እንተኾነ ግን ሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካ ብመሪሕነት ፍራንክሊን ሩዝቨልት ስታኣብ'ቲ ግዜ'ቲ ብውንስቶንቸርቸር ትምራሕ ዝነበራት ብሪጣንያ ኮይና ሕጋዊ መሰል ህዝቢ ኤርትራ ብምኹላፍ ምስ ፈታዊታ ዝኾነት ኢትዮጵያ ብፈደረሽን ንምቁራን ውዲት ኣካይዳ። ነዚ ሓቂ'ዚ ድማ ኣብ'ቲ እዋን'ቲ ሚኒስተር ጉዳያት ወጻኢ ኣሜሪካ ዝነበረ ጆን ፎስተር ዳላስ ብሕጋዊ መገዲ ርእይቶ ህዝቢ

ኤርትራ ኣብ ግምት ከኣቱ ይግባእ ነይሩ። እንተኾነ ግን ረብሓታትናን ኣህጉራዊ ሰላምን ጸጥታን ኣብ ግምት ብእታው ምስ ፈታዊትና ኢትዮጵያ ብፈደረሽን ክንቆርና ኣገዲዱና” ብምባል ኣረጋገጽዎ እዩ። ዕርክነት ኢትዮጵያን ኣሜሪካን ድሕሪ ውሑዳት ኣዋርሕ ካብ’ቲ ፈደረሽን ክትግበር ዝጀመረሉ እዋን ኣብ ዋና ከተማ ኣስመራ ንኣሜሪካ ዘገልግል ወተሃደራውን ስለያውን መደበር ብምቕም ተንጸባባቂ። በዚ ዝተጠቐሰ ኣገባብ ከኣ ውዲታዊ ፈደረሽን ኣንጻር ኤርትራ ብጉልባብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣብ 1950 ሓሊፉ። ኤርትራ ኣብ 1952 ምስ ኢትዮጵያ ብፈደረሽን ምስ ተቆርነት ስርዓት ሃይለ ስላሰ ነቲ ናይ ቀጻልነቱ ውሕስነት ውድብ ሕቡራት ሃገራት ሓላፍነት ዝተሰከመሉ ፈደረሽን ብምግሃስ ኤርትራ ሓንቲ ካብ ኣውራጃታት ኢትዮጵያ ምጃናን እቲ ፈደረሽን ከም ዝፈረሰን ኣብ 1962 ኣዋጁ። ህዝቢ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያ ንፈደራላዊ ውዕል ከትኹብር ብመገዲ ሃገራውያን ፖለቲካውያን መራሕቱ ናብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ተደጋጋሚ ሰላማዊ ጥርዓን የቕርብ’ኳ እንተነበረ ሰማዒ እዝኒ ግን ኣይረኽበን። ህዝቢ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያ ንሃገራዊ መንነት ኤርትራ ንምጥፋእ ብዝተወደበን ዝተጸንፀን መገዲ ተዓጢቃ ከምዘላ ምስ ፈለጠ ድማ ትም ኢሉ ክርኢ ስለዘይመረጸ ኣብ ባሕቲ መስከረም 1961 ኣብ ትሕቲ ጽላል ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ዕጥቃዊ ቃልሲ ቅድሚ መእዋጁ ምንቅስቓስ ሓርነት ኤርትራ ዝተሰምየ ሰላማዊ ፖለቲካዊ ውድብ ኣብ 1958 ብምምስራት ክንቀሳቕስ ጀመሩ። ድሕሪ ምእዋጅ ዕጥቃዊ ቃልሲ ባርዕ ሰውራ ኣብ መላእ ኤርትራ ክዝርጋሕ ምስ ጀመረ ድማ ስርዓት ኢትዮጵያን መሓዙቱ ኣሜሪካውያንን እስራኤላውያንን ሰውራ ኤርትራ ንምጥፋእ ናይ ዝባደመ መሬት ፖሊሲ ካብ ምትግባር ድሕር ኣይበሉን። ኣብ’ቲ ግዜ’ቲ ከኣ ስርዓት ኢትዮጵያ “ዓሳ ንምጥፋእ ባሕሪ ምንጻፍ” ይብል ነይሩ። ሰውራ ኤትርትራ ንምጽናት ህዝቢ ኤርትራ ክጠፍእ ኣለዎ ማለቱ እዩ። ምኽንያቱ ንኢትዮጵያ ዘገድሳ ህዝቢ ዘይኮነስ መሬትን ባሕርን ኤርትራ ጥራይ ስለዝነበረ። ኣብ መጨረሻ ግን ንጉሳዊ ስርዓት ኢትዮጵያ ኣብ 1974 ወዲቁ። እቲ ማርክሳውን ለኒናውን ጭርሖ ተሓንጢጡ ንንጉሳዊ ስርዓት ዝተክአ ወተሃደራዊ ስርዓት’ውን ሰውራ ኤርትራ ንምድምሳሰ ብሓገዝ ሕብረት ሶቬት ነበር፡ ምብራቕ ጀርመን ነበርን ደቡብ የመን ነበርን 8 ዓበይቲ ወተሃደራዊ ወራራት’ኳ እንተካየደ ምስ ሓጺናዊ ጽንዓትን ህዝብን ሰውራን ኤርትራ ተራጺሙ ስለዝተሓምሸኹ ኣብ ናይ ጉሓቱ ታሪኽ’ዩ ተደርብዩ። ድሕሪ 3 ዕቁዳት ድማ ሰውራ ኤርትራ ብመሪሕነት ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ተዓዊቱ። ኣብ’ዚ ከይተጠቐሰ ክሕለፍ ዘይብሉ ድማ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ነዘም ዝሰዕቡ ሓሙሽተ መሰረታውያን መትከላት እንተዘይከተል ነይሩ ኤርትራ ሓራ ክትወጽእ ኣይምኽኣለትን ነይራ።

- 1- ምርግጋጽ ውዱን ስርዓታዊ መሰረት፡ ክውንነታዊ ፖሊሲ፡ ዓሚቑ መርሓ።
- 2- ንመሬት ካብ መግዛእቲ ንሰብ ድማ ካብ ኣረጊት እምነታትን ሓሳባትን ባህሊታትን ሓራ ምውጻእ።
- 3- እቲ ኤርትራ እትውንኖ ካልእ ባህርያዊ ጸጋታትን ማዕድንን ዘይኮነስ፡ እቲ ዘይነጽፍ ሰራሒ ተኣምር ሰብ ምጃኑ ጸጋ ሃገር ብግብሪ ምስራሕን ምእማንን።
- 4- እቲ ኣብ ኩሉ መዳያት መሃዘነትን ተወፋይነትን ኤርትራዊ ዜጋ ዘረጋግጽ መትከል ርእሰ-ምርኮሳ ምኽታል።
- 5- ካብ ናይ ደገ ጽልዋን ተጽዕኖን ዝረሓቕን ብኤርትራውያን ዝቐለሰን መትከል ናጸ

ፖለቲካዊ ውሳኔ ምርጫ።

ካልኦይ፡- ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኤርትራ

ሀ- መትከላት

ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኤርትራ ብሓሙሽተ መትከላት ዝግዛእ እዩ።

1- ብመዓርነት ምውሳኔ፡-

ሃገረ ኤርትራ ምስ ኩሎም ዘባውያን፡ ክፍለ-ዓለማውያንን ኣህጉራውያንን ሓይልታት ብመዓርነት'ያ ትሰርሖ። ንሳ ከም'ቲ ርእይቶኣን ውሳኔታታን ኣብ ልዕሊ ካልኣት ከተስገድድ ዘይትደሊ፡ ካልኣት'ውን ርእይቶታቶምን ውሳኔታቶምን ከስገድድዎ ኣይትቐበልን እያ። እዚ ድማ ካብ'ቲ ኣብ ኣህጉራዊ ፖለቲካዊ መድረኽ ብቀጻሊ ዝርከብ ኩሎ ዓይነታት ተጽዕኖታትን ምልኪን ብዝረሓቐ ኣብ ናይ ሓባር ዕግበት ንምብጻሕ ዘኸኸል ዘተታትን ክትዕን ዝፈጥር ኣርባሒ ምርጫ እዩ።

2- ሓድሕዳዊ ምክብባር፡-

ብመዓርነት ምውሳኔ ሓደ ይኹን ዝተፈላለዩ ርእይቶታትን መርገጺታትን ይሃሉኻ ብዘየገድስ መሰረታዊ ቅድመ-ኩነት ናይ ሓድሕዳዊ ምክብባር እዩ። ስለዚ ከኣ ኤርትራ ነዚ መትከል'ዚ ብኣኣ ይኹን ብካልኣት ተግባራዊ ክኸውን ኣበርቲዓ ትሰርሖ። ከምኡ'ውን ንሉኣላውነታን ሉኣላውነት ካልኣትን ብዘኸብር ኣገባብ ብሰላምን ስኒትን ሓድሕዳዊ ምክብባርን ክትክብር'ያ ትደሊ። ስለዚ ከኣ ናይ ምትእትታውን ተጻብኦን ውሁብ ኩነት ምፍጣርን ዝግይነቱ ፖሊሲ ብፍጹም ኣይትቐበልን ጥራይ ዘይኮነ ብትሪ'ያ ትቃወም። ዝምድናታት ሃገራት ካብ ናይ ዕብላላ ፖሊሲ ብዝረሓቐ ብሓልፍነታውን ልቦናውን ኣገባብ ዝግዛእ እንተ ድኣ ኮይኑ ድማ ናይ ኣረኣኢያ ፍልልይ ንሓድሕዳዊ ምክብባር ክፍሽሎ ኣይክእልንእዩ።

3- ሓባራዊ ምትሕግጋዝ፡-

ረብሓ ህዝብታት ይመላላእን ይደጋገፍን እምበር ከም ዘይገራጮ ኤርትራ ጽኑዕ መትከላዊ እምነት ኣለዋ። ስለዚ ከኣ ሓባራዊ ረብሓታት ንምግልጋል ብክልተኣዊ ደረጃ ይኹን ብዘባዩ፡ ክፍለ-ዓለማውን ኣህጉራውን ደረጃታት ሓባራዊ ምትሕግጋዝ ንምግባር ድልዳል ባይታ ኣሎ። በዚ ዝተጠቐሰ መትከላዊ እምነት እምበኣር ኤርትራ ረብሓታታ ልዕሊ ረብሓ ካልኣት ወይ ብዋጋ ረብሓታት ካልኣት ኣይትሰርዖን እያ። ብኣንጻሩ'ውን ካልኣት ረብሓታቶም ብዋጋ ሃገራዊ ረብሓታት ኤርትራ ክትግብሩ ፍጹም ኣይተፍቐድን።

4- ኣብ ውሽጣዊ ጉዳይ ካልኣት ዘይምእታው፡-

ሃገረ ኤርትራ ኣብ ውሽጣዊ ጉዳይ ካልኣት ኣይትኣቱን እያ። ብኣንጻሩ ከኣ ካልኣት ኣብ ውሽጣዊ ጉዳይ ኢዶም ከእትዉ ኣይተፍቐድን።

5- ኣብ ኪዳናት ዘይምእታው፡-

ኤርትራ፡ ዘባዊ ይኹን ሓውሲ ዘባዊ ወይ ኣህጉራዊ ኪዳናት ኣይትኣምነሉን እያ። ኣብ ከምኡ

ከትክክል ስለዘይትደሊ ድማ ኪዳናት ናይ ምቕም አጀንዳ የብላን። ይኹን ብመሰረት'ዚ ዝተጠቐሰ ሓሙሽተ መትከላት ምስ ኩለን ሃገራት ዓለም ብዘይኣፈላላይ ዝምድና ኣለዎ። ኤርትራ ኣብ ሃገራዊ መሬታን ማያን ናይ ወጻኢ ወተሃደራዊ መደበር ክቀውም ኣይተፍቐድን እዩ። እቲ ገለ ሃገራት፡ማእከላት መጽናዕቲን ማዕከናት ዜናን ኣብ ደሴታት ኤርትራ ወተሃደራዊ መደበራት እስራኤልን ኢራንን ኣሎ እናበላ ዘጋውሕኦ ዘረባታት ንገለ የውሃት ንምድንጋርን ምስሊ ኤርትራ ንምክፋእን እምበር ሓቅነት ዘለዎ ኣይኮነን። ብወገና ድማ ደድሕሪ ከምዚ ዝኣመሰለ ጸለመታት ከይከድና፡ ኣድላዩ ኣብ ዝኾነሉ እዋን ሓቐኛ ሓበሬታ ካብ ምትሕልላፍ ድሕርኣይንብልን ኢና። ኤርትራ ከም ሉኣላዊት ሃገር መጠን ኣብ ዝኾነ ስድሪ መሬታ ወይ ማያዊ ባሕራ ናይ ወጻኢ ወተሃደራዊ መደበር ከተቐውም ሓመይቲ ዋላ እንተ ሓመዩ ዘሕንኻ ኣይኮነን። እንተኾነ ግን ሃገራዊ ጸጥታ ወይ ጂኦ-እስትራቴጂ ናይ ዝኾነት ሃገር ዘሰግእ ተግባር ስለዝኾነ ምቕም ናይ ወጻኢ ወተሃደራዊ መደበር ብቀጥታ ይኹን ብተዘዋወሪ ይትቐበሎን እዩ።

ናይ ወጻኢ ወተሃደራዊ መደበር ኣብ ኤርትራ ምቕም ወይ ዘይምቕም ንሃገረ ኤርትራ ጥራይ ዝምልከት ኤርትራዊ ሉኣላዊ ውሳኔ እዩ። እቲ ዘገርም፡ እተን ኣብ ደሴታት ኤርትራ ናይ ወጻኢ ወተሃደራዊ መደበር ኣሎ እናበላ ብዝተፈላለየ ክላሲካውን ዘመናውን ማዕከናት ዜና ናይ ሓሶት ሓበሬታ ዝዝርግሓ ሃገራት፡ እተን ብናይ ምዕራብ ወተሃደራዊ መደበራት ዝሕለዎ ዘለዎ ምዃነን እዩ። ብዘይካ'ዚ ገለ ትካላት ስለያ'ቲ ዘባን ካብኡ ወጻኢን ነቲ ኩነታት ንምክፋእ ሓሶት ዝነዝሓ ኣለዎ። ይኹን'ምበር ንሕና ንኸምዚ ዝኣመሰለ ሕሱር ናይ ፕሮፖጋንዳ ዘመተ ተገዳስነት ኣይንህበሉን ኢና። ኣገዳሲ ኣብ ዝኾነሉ እዋን ግን መልሲ ንምሃብ ድሕር ንብለሉ ኣይኮነን።

ለ- ዕላማታት

ብመሰተት'ዚ ኣቐዲሙ ዝተገልጸ ሓሙሽተ መትከላት ፖሊሲ ኤርትራ ነዚ ዝስዕብ ንምትግባር ይሰርሕ።

- 1- ፖለቲካዊ፡ ዲፕሎማሲያዊ፡ ጂኦ-እስትራቴጂያዊ፡ ቊጠባዊ፡ ጸጥታዊ፡ ወተሃደራውን ባህላውን ረብሓታት ኤርትራ ብዘባውን ኣህጉራውን ደረጃ ምርግጋጽ።
- 2- ኣብ ዘባ ቀርኒ-ኣፍሪቃን ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪን ሰላምን ርግኣትን ምስፋን።
- 3- ኣብ ዘባ ቀርኒ-ኣፍሪቃን ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪን ናይ ልምዓት ሓባራዊ ምትሕግጋዝ ምርግጋጽ።
- 4- ሰላምን ድሕነትን ቀይሕ ባሕሪ ምርግጋጽን ካብ ብከላ ምክልኻልን። ዘመናውን ያታውን ናይ ምግፋፍ ዓሳ ኣገባብ ምውዳብን ነዚ ንምትግባር ድማ ኣባል ሃገራት ናይ'ቲ ዘባ ብቁዓት ምዃነን ምርግጋጽ።
- 5- ብገለ'ተን ኣፍ ደገኣን ንወተሃደራዊ መደበር ዝኸፍታ ሃገራት ቀይሕ ባሕሪ ናይ ዘባውን ኣህጉራውን ቁርቁስ ሜዳ ንኸይከውን ኣበርቲዓ ትሰርሕ።
- 6- ማይ ፈለግ ኒል ንረብሓ'ተን ኣብ ምንጨፍን መሕለፊኡን ማዕልቦኡን ዘለዎ ሃገራት ብዘገልግል ኣገባብ ከም ዝውዕል ምግባር። ወረቀት ፈለግ ኒል ግርጭታት ንምፍጣር ዘገልግል ክኸውን ስለዘይብሉ፡ ጉዳይ ፍለግ ኒል ብሓላፍነታውን ልቦናውን ኣገባብ ከም ዝፍታሕ ምግባር።

ሐ- መለላይታታት፡-

ትግባረ መትከላትን ዕላማታትን ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኤርትራ ኣብ ቀንዲ ክልተ መለላይታታት ዝተመርኮሰ እዩ። ብዘይብኡ ከኣ ነዚ ዕላማታትን መትከላትን’ዚ ምትግባር ዝከኣል ኣይኮነን። ንሱ ከኣ፡-

1- ርእሰ-ምርኮሳ፡-

ሰውራ ኤርትራ ብመሪሕነት ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ፍልስፍና መትከል ርእሰ-ምርኮሳ እንተ ዘይከተል ነይሩ፡ ነቲ ብሕቡራት መንግስታት ኣሜሪካን እስራኤልን ጸኒሑ ድማ ብሕብረት ሶቪት ነበርን ምብራቕ ጀርመን ነበርን ደቡብ የመን ነበርን ዝሕገዝ ዝነበረ ሰራዊት ኢትዮጵያ ስዒሩ ዘረጋገጸ ዓቢ ታሪኻዊ ዓወት ክወን ክገብር ኣይምኽኣለን ነይሩ። ስለዚ ከኣ ካብ ተጸዕኖታትን ናይ ደገ ተጸዕኖታትን ሓራ ኮይኑ፡ ሉኣላዊ ውሳኔ ብምውናን ኣብ ኩሉ መዳያት ብተወፋይነትን መሃዚ ብቕዓትን ዝነጥፍ ሰብኣዊ ዓቕሚ ፈጢሩ።

2 - ናጻ ፖለቲካዊ ውሳኔ፡-

ትማሊ ናጻ ፖለቲካዊ ውሳኔ ኤርትራ ካብ ዕርዲ ጽንዓትን ተወፋይነትን ከተማ ናቕፋ ዝብገስ ነይሩ። ሎሚ ድማ እዚ ሉኣላዊ ናጻ ውሳኔ’ዚ ካብ ዋና ከተማ ኣስመራ። ኤርትራ ናይ ሓመይቲ ሕሜት ዘሰክፋ ሃገር ኣይኮነትን። ኣብ ናጻ ፖለቲካዊ ውሳኔ ከኣ ኣብ ትሕቲ ዝኾነ ይኹን ኩነታት ዋጋ ዕዳጋ ኣይትገብርን እዩ። እኳ ድኣ እቲ ኣብ’ተን ዝተጠቐሰ ሓሙሽተ መትከላት ዝተሰረተ ሉኣላዊ ውሳኔ ብዝኾነ ይኹን ወገን ከይትንከፍ ኣዝያ’ያ ጥንቅቅቲ። ናጻ ሉኣላዊ ውሳኔ ኤርትራ ኣብ’ቲ ከም ድልድል መሰረት ኮይኑ ዘገልግሎ መትከል ርእሰ-ምርኮሳ’ዩ ዝምርኮስ። ከምኡ’ውን ብዘባዊ፡ ክፍለ-ዓለማውን ኣህጉራውን መዳይ ግዳይ ተጸዕኖታትን ጸቕጢታትን ዋጋ ዕዳጋን ንኺይከውን ሉይ ሃገራዊ ውሕስነት ዝፈጥረሉ እዩ። ስለዚ ከኣ ኤርትራ ብዘይ ተጸዕኖ፡ ኣብ ኩሉ መዳያት ዓው ኢላ ቃላ ከተስምዕ ምኽኣላ ዘገርም ኣይኮነን። ብተመሳሳሊ ፍልስፍና ርእሰ-ምርኮሳ ብግብሪን ክለሳ-ሓሳብን ኣብ ናጻ ሉኣላዊ ውሳኔ ኤርትራ ዝምርኮስ ኮይኑ፡ ኣብ ኣእምሮን መንፈስን ኤርትራዊ ዜጋ ዝሰረጸ እዩ። ኣብ መንጎ መትከል ርእሰ-ምርኮሳን መትከል ናጻ ፖለቲካዊ ውሳኔን ዘሎ ዝምድና ድማ ኣብ ነንሓድሕዱ ዝመላላእ መጎታዊ ምትእስሳር እዩ።

ክሊታት ጂኦ-ፖለቲካን ጂኦ-እስትራቴጂን

ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኤርትራ ኣብዘን ዝስዕባ ሸውዓተ መሰረታዊያን ክሊታት ዝኸፈል እዩ።

- 1- ክሊ ቀርኒ-ኣፍሪቃ
- 2- ብቀይሕ ባሕሪ ዝግለጽ ክሊ ጂኦ-ፖለቲካ
- 3- ብፈለግ ኒል ዝግለጽ ክሊ ጂኦ-ማያዊ
- 4- ብዘባ ማእከላይ ምብራቕን ወሽመጥን ዝግለጽ ክሊ ጂኦ-እስትራቴጂ
- 5- ክሊ ኣፍሪቃ
- 6- ክሊ ሳልሳይ ዓለም
- 7- ኣህጉራዊ ክሊ

እዚ ክሊታት'ዚ ናቱ ፍሉይ መለሰይታታት ዘለዎ ኮይኑ፡ ኣብ ነንሓድሕዱ ዝመላላእ ብምጎታዊ መንፈስ ዝግዛእ ዳይናሚካዊ እዩ።

ሳልሳይ፡- ዕምቆት ዝምድና ኤርትራን ምስሪን

ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ኤርትራን ዘባዊ፡ ክፍለ-ዓለማውን ኣህጉራውን ጠረጴዛታቱን ድሕሪ ምርኣይና፡ ዕምቆት ዝምድና ኤርትራን ምስሪን ክንትንትን ኢና።

1- ፕረዚደንት ጀማል ዓብድል ናስር ኣብ ሓምሳታት ናይ ዝሓለፈ ክፍለ ዘመን ኤርትራውያን ፖለቲካውያን መራሕቲን ንገለ መራሕቲ ምንቅስቓስ ሓርነት ኤርትራን ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራን ምስ ተቀበለ መሰረት ፖለቲካዊ ምድግጋፍ ምስሪን ኤርትራን መስሪቱ እዩ። ከም መርኣያ ምድግጋፍ ምስ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ድማ ኣብ ምስሪ ዝነበራ ኣብያተ ትምህርቲን ዩኒቨርስቲታትን ኮለጃትን ኤርትራውያን ተማሃሮ ከም ዝቐበላ ተገይሩ። ብዘይካ'ዚ ምስሪ ምስ ኩሎም ሃገራውያን ሓርነታውያን ምንቅስቓሳት ኣፍሪቃን ሳልሳይ ዓለምን ትደግፍ ነይራ። ከም ዝፍለጥ፡ ብትእዛዝ ፕረዚደንት ጀማል ዓብድል ናስር'ውን ብፕረዚደንት ኣንዋር ኣሳዳት ኣብ ምስሪ ክለብ ኤርትራውያን ተኸፊቱ።

2- ኣብ መጀመርታ ሱሳታት ፖለቲካውን ዜናውን ቤት ጽሕፈት ሰውራ ኤርትራ ተኸፊቱ። እዚ ድማ ንምድግጋፍ ምስሪምስ ሓርነታዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ዘንጸባርቕ ነይሩ።

3- ኤርትራ ብ24 ግንቦት 1991 ናጽነታ ካብ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ምስ መንዘዐት'ውን ምስሪ ዲፕሎማሲያዊ ልኡኽ ኣብ ኣስመራ ብምቕም ተበግሶ ወሲዳ።

4- ምስሪ ኣብ'ቲ መሰጋገሪ መንግስቲ ኤርትራ ዝወደቦ ረፈረንደም ተሳቲፋ እዩ። ኣብ'ዚ ታሪኻዊ ረፈረንደም'ዚ ከኣ ህዝቢ ኤርትራ 99.8 ሚእታዊት እዉ ንናጽነት ኣድሚጹ።

5- ምስሪ ኣብ ቦኹሪ በዓል ናጽነት ኤርትራ 24 ግንቦት 1993 ብመገዲ ሚኒስተር ጉዳያት ወጻኢ ዝነበረ ዓምር ሙሳ ኣቢላ ብምስታፍ ደጋፊ ታሪኻዊ መርገጺ ንሓርነታዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ኣረጋገጹ።

6- ኣብ ካልኣይ መዓልቲ በዓል ናጽነት ድማ ነቲ ድሕሪ ናይ ሰለስተ ዕቁዳት 1961-1991 መሪርን ነዊሕን ቃልሲ ዝተረጋገጸ ናጽነት ኤርትራ ንህዝብን መንግስትን ኤርትራ ዮሃና ንምባል ፕረዚደንት ምስሪ ነበር መሓመድ ሑስኒ ሙባረክ ናብ ኣስመራ መጸኡ።

7- ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ብወገኑ፡ ኣብዚ ዝሓለፈ 20 ዓመታት ናብ ካይሮ ብርክት ዝበለ ወግዓዊ ዑደታት ብምክያድ ንመሪሕነት ምስሪ ብዛዕባ ኣገዳስነት ዝምድና ኤርትራን ምስሪን ብሓደ ወገን፡ ተራ ምስሪ ኣብ ዘባ ቀርኒ-ኣፍሪቃ፡ ቀይሕ ባሕሪ፡ ፈለግ ኒልን ማላእ ኣፍሪቃን ቦቲ ካልእ ዮብርሃሎም ነይሩ።

ዝምድና ኤርትራን ምስሪን ብክልተ መልክዕ ክግለጽ ይከኣል።

ቀዳማይ፡- ኣብ ድሌትን ፖለቲካዊ ውሳኔን ናይ ክልቲኣን ሃገራት ዝምርኮስ ኮይኑ፡ ኣብ ኩሉ መዳያት ከም ትምህርቲ፡ጥዕና፡ ሕርሻ፡ ቱሪዝም፡ ንግዳዊ ምልውዋጥ፡ ሃብቲ ዓሳን ቅርሲታትን ወዘተ ዘጠቃለለ ክልተኣዊ ዝምድና ምሕያል እዩ። ናይ ምትሕግጋዝ መዳያት ኣብ መንጎ ክልቲኣን ሃገራት ከኣ ሕጂ ይኹን መጻኢ ሰፊሕ ዕድል ዘለዎ እዩ። ነዚ ዘተባብዕ ምቹእ ፖለቲካዊ ሃዋሁው'ውን ኣሎ።

ካልኣይ:- ኣብ ክልቲኣን ሃገራት ዝውሰን ጥራይ ዘይኮነ፡ እንኮላይ ሃገራት ቀርኒ-አፍሪቃ፡ ቀይሕ ባሕሪ፡ ፈለግ ኒል፡ ማእከላይ ምብራቕ፡ አፍሪቃ፡ ሳልሳይ ዓለምን መላእ ዓለምን ዘጠቓልል'ውን ኣሎ። በዚ ድማ ኣስመራን ካይሮን ኣብ ዝተፈላለዩ ጉዳያት ቀይሕ ባሕሪ፡ ፈለግ ኒል፡ ጸገማት ማእከላይ ምብራቕ፡ አፍሪቃ፡ ሳልሳይ ዓለምን መላእ ዓለምን ክወሃሃዩን መርገጺታተን ከስምራን ፕራግማቲካዊ ሓሳባትን ግብራዊ ፕሮጀክቲታትን ከቅርባ ይኸእላ እየን። እቲ ዘባ ብምሉኡ እውን እንተኾነ ኣብ ዘመናዊ ታሪኽ ሓዲ ፖለቲካዊ፡ ቍጠባዊ፡ ወተሃደራዊ፡ ጸገታውን እስትራቴጂያውን ኣገዳስነትን ዕምቆትን ዘለዎ እዩ።

ጠመተ ኤርትራ ንዝምድና ኤርትራን ምስሪን ኣብ ሸውዓቲኡ ክሊታት

ቀዳማይ:- ክሊ ቀርኒ አፍሪቃ

- 1- ካብ'ቲ ኣብ ጉባኤ በርሊን 15 ሕዳር 1884 ክሳብ 26 ሕዳር 1885 ሃገራት ኤውሮጳ መግዛእታዊ ጽለዎኣን ኣብ ኣህጉር አፍሪቃ ዘረጋገጹሉ እዋን፡ ዘባ ቀርኒ አፍሪቃ ጸገታ፡ ሰላም፡ ርግኣትን ብልጽግናን ርእዩ ኣይፈልጥን እዩ።
- 2- ቀርኒ-አፍሪቃ ብጂኦ-እስትራቴጂ ኣብ ደቡብ ቀይሕ ባሕሪ፡ ባብ ኤልመንደብ፡ ወሽመጥ ዓደን፡ ህንዳዊ ውቕያኖስን መጻብቦ ሆርሞዝን ልዑል ኣገዳስነት ዘለዎ እዩ።
- 3- ቀርኒ-አፍሪቃ ኣብ ፈለግ ኒል በተን ምንጨታቱን መተሓላለፊኡን ዝኾና ሃገራት ኢትዮጵያ፡ ኤርትራ፡ ሱዳንን ደቡብ ሱዳንን ኣቢሉ ዓሚቑ ጂኦ-ማያዊ ዝውንን እዩ።
- 4- ሃገረ ኤርትራ ካብ'ቲ ብ24 ግንቦት 1991 ናጽነታ ዝተጎናጸፈትሉ ግዜ ጀሚራ ኣብ መላእ ሃገራት ቀርኒ-አፍሪቃ ሰላም፡ ጸገታ፡ ርግኣት፡ ሰላምን ብልጽግናን ንምርግጋጽ ቦቲ ንዘባ ናይ ወጥሪ ዘባ ንምግባር ዝካየድ ዘጋጥማ ዘባውን ኣህጉራውን ዕንቅፋታት ከይተሰናኸለት ርኡይ ተራ ተጻዊታ እያ።
- 5- ምስሪ ንዘባ ቀርኒ አፍሪቃ ኣብ ጂኦ-ፖለቲካውን ጂኦ-ማያውን ጂኦ-እስትራቴጂያውን ንሃገራዊ ጸገታኣ መሰረታዊ ጉዳይ'ያ ትርእዮ።
- 6- በዚ አቕዲሙ ዝተገልጸ እምበኣር፡ ኣብ ዘባ ቀርኒ-አፍሪቃ ኣብ መንጎ ኤርትራን ምስሪን ንክልተኣዊ ረብሓታተን ጥራይ ዘይኮነ፡ ንረብሓ መላእ ህዝብታት ቀርኒ-አፍሪቃን ምስሪን ንምግልጋል ተወሃሂደን ንክሰርሓ ሰፊሕ ዕድል ኣለወን።

ካልኣይ:- ክሊ ቀይሕ ባሕሪ

- 1- ቀይሕ ባሕሪ መዓልታዊ 30 ሚእታዊት ካብ ነዳዲ ዓለም፡ ዓመታዊ ድማ 21 ሺሕ ናይ ንግዲ መራኽብ ካብ ምዕራብ ንምብራቕን ብኣንጻሩን ዝመሓላለፉሉ ኣገዳሲ ኣህጉራዊ ማያዊ መስመር እዩ።
- 2- ቀይሕ ባሕሪ ብመገዲ ከናል ስዌጽን ባብ ኤልመንደብን ንሰሜን ኣሜሪካን ምዕራብ ኤውሮጳን ኣፍሪቃ፡ ኤስያን ኣውስትራልያን ዘተኣሳስር እዩ።
- 3- ምስሪ ኣብ ሰሜን ቀይሕ ባሕሪ ብመገዲ ከናል ስዌጽ ኣገዳሲ እስትራቴጂያዊ ቦታ እትውንን ኮይና፡ ንኤርትራ ብሰሜናዊ ሸነኽ እስትራቴጂያዊ ዕምቆት ኣለዋ። ብተመሳሳሊ ኤርትራ ኣብ ደቡብ ቀይሕ ባሕሪ ብሰሜናዊ መተሓላለፊ ባብ ኤልመንደብ ንምስሪ ኣብ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ እስትራቴጂያዊ ዕምቆት እትህብ እያ።
- 4- ቀይሕ ባሕሪ ኣብ መንጎ ኣብ ገማግሙ ዝርከባ ሃገራትን ዘባውያን ሃገራትን ብሓዲ ወገን፡

ኣብ መንጎ ዓባይቲ ሃገራት ድማ ቦቲ ካልእ ናይ ቁርቁስን ህልኽን ባሕሪ ንኸይከውን ምዕቃቡ ብቀዳምነት ንሃገራት ቀይሕ ባሕሪ ዘርብሕ እዩ።

5- ሃገራት ቀይሕ ባሕሪ ንጸጥታን ሰላም ቀይሕ ባሕሪ ንምውሓስ ካብ ዝኾነ ይኹን ወገን ንላዕሊ ዓቕሚ ኣለወን። ስለዚ ከኣ ነቶም ቀርስና ንምምካት ወይ ካልእ ምኽንያታትን ጉልባብን ተጠቂሞም ናይ ምዕራብን ምብራቕን ወተሃደራዊ መደበር ከቁሙ ዝደልዩ ዘባውያን ኣህጉራውያንን ሓይልታት ዕድል ክወሃቦም የብሉን።

6- ረብሓ ኩለን ሃገራት ቀይሕ ባሕሪ እንኮላይ ኤርትራን ምስሪን ንባህርያዊ ኣከባቢ ቀይሕ ባሕሪ ካብ ኩሉ ዓይነት ብከላ ምሕላው እዩ።

7- ኤርትራን ምስሪን ነዚ ዝተገልጸ ሓሳባት ብተሳትፎን ምውህሃድን ኩለን ዝምልከተን ሃገራት ኣብ ባይታ ንምትግባር ሓደ መካኒዝም ንምፍጣር ተበግሶ ክወስዳ ይኸእላ እዩን።

ሳልሳይ:- ክሊ ፈለግ ኒል

ኤርትራን ምስሪን ሃገራት ፍለግ ኒል እዩን። ህዝብታት ፈለግ ኒል ነቲ ማይ ብልቦናውን ሓላፍነታዊ መንፈስን ንኸጥቀምሉ ድማ ተወሃሂደን ክሰርሓ ኣለወን።

1- ፈለግ ኒል ንሚልዮናት ህዝብታት መሰረታዊ ናይ ሂወት ጉዳይ እዩ። ብማዕረ ቀጻሊ ውሓዝነቱ ድማ ናይ ህላወ ሕቶ እዩ።

2- ፈለግ ኒል ኣብ ዓለም እቲ እንኮ 11 ሃገራት ማለት ኤርትራ፡ ኢትዮጵያ፡ ሱዳን፡ ኬንያ፡ ኡጋንዳ፡ ርዋንዳ፡ ብሩንዲ፡ ሪፓብሊክ ኮንጎ፡ ታንዛንያ ምስሪን ደቡብ ሱዳንን ዝሓቆፈ ፈለግ እዩ። እዞን ሃገራት እዚኣተን ድማ ሃገራት ምንጨ፡ መተሓላለፊን ማዕልቦን ተባሂለን ይምቀላ።

3- ናይዘን ሃገራት እዚኣተን ናይ ማይ ጠለብ እናዛደደ ይኸይድ'ኳ እንተሎ፡ ተምክሕታዊ ድሌታትን ባህሪታትን ንምርሓቕ ልቦናዊ ኣእምሮ ዝሓትት እዩ። ስለዚ ኩሎም መሻርኽቲ ኣብ ምቕርሓ ማይ ክውንነታውን ሓላፍነታውን ኣገባብ ክኸተሉ ኣለዎም።

4- ጸገም ምቕርሓ ማይ ፈለግ ኒል ካብ ቅድም ዝጸንሐን ዘሎን ኮይኑ፡ ኣብዚ ዝመጽእ ግዜ ዝያዳ ክገድድ ስለዝኾነ ድማ ባዚ ዝሰዕብ ምኽንያታት ግዜ ቅድሚ ምሕላፍ ክፍታሕ ዘለዎ እዩ።

ሀ- ዓለማዊ ምልውዋጥ ክሊማ ንመጠን ዝናብ ተለዋዋጥን ዘይሰሩዕ ይገብሮ ብምህላወ።

ለ- ኣብ ኣፍሪቃ እንኮላይ ኣብ ሃገራት ፈለግ ኒል ምድረ በዳነት ብምስፍሕፋሕ።

ሐ- ወቕታዊ ዝናብ ብምውሓዱ።

መ- ብሰንኪ ምልውዋጥ ክሊማን ወቕታዊ ዝናብን ናይ መግቢ እስትራተጂ ንምስኣል ኣጸጋሚ ብምግብ።

ረ- ኣብ ሃገላ ሃገራት ፈለግ ኒል ብዝሒ ህዝቢ ብምትኳሱን ካብ'ቲ ኣብ 1929ን 1959 ስምምዕ ማይ ዝተኸተመሉ እዋን ብ200-300 ሚእታዊት ምዝያዱን። ሕጂ እቲ ቁጽሪ ክዛይድ ዓቢ ተኸእሎ ኣሎ። እዚ ሎሚ 95 ሚልዮን በጺሑ ዘሎ ህዝቢ ምስሪ ኣብ 2020 ክሳብ 101 ሚልዮን ክበጽሕ ግምት ኣሎ። 94 ሚልዮን ዘሎ ህዝቢ ኢትዮጵያ'ውን ክሳብ 100 ሚልዮን ክበጽሕ ትጽቢት ይግበር። ብተመሳሳሊ 82 ሚልዮን ዘሎ ህዝቢ ኮንጎ ክንሻሳ 94 ሚልዮን ክድይብ ተገሚቱ ኣሎ። ብተመሳሳሊ ካልኣት ኣባል ሃገራት ፈለግ ኒል። እዚ ሓድሽ ብዝሒ ህዝቢ ድማ ነቲ ዘሎ ሕሳባት መሰረቱ ክልውጦ እዩ።

ሰ- ብዙሕ ዝመጠኑ ማይ ኣብ ከበሳ ኢትዮጵያን ቀላይ ቪክቶርያን ቀላይ ኣስዋንን ብሃፋ

ይጠፍእ እዩ። ንኣብነት ዓመታዊ ካብ ቀላይ ናስር ኣስታት 10 ቢልዮን ሜተር ኮቦ፡ ካብ ቀላይ ቪክቶርያ ድማ ኣስታት 94 ቢልዮን ሜተር ኮቦ ማይ ዓመታዊ ብሃፋ ይጠፍእ። ሸ- ኣብ ሲቭላውን ቊጠባውን ሂወት ጠለባት ኤልክትሪካዊ ጽዓት እናዛዩደ መጺኡ። በዚ መሰረት ንዋጋ ዕዳጋን ተጽዕኖታትን ኣብ መንጎ ሃገራት ሓዊ ንምብራዕን ኢልካ ንማይ ከም ፖለቲካዊ ካርታ ክትጥቀመሉ ግቡእ ኣይኮነን። ብኣንጻሩ ማይ ፈለግ ኒል ሰብን መሬትን ንምርዋይን ሓዊ ንምጥፋእን ክውዕል ኣለዎ።

ኣብዚ ዝተጠቐሰ ነጥቢታት ብምምርኳስ ገለ ሓሳባት ከቕርብ፡

- 1- ኩሎም ወገናት ዘተን ምይይጥን ዘይከፍት መርገጺታት ክወስዱ የብሎምን፡ ብወድዓዊ ሓላፍነትን ተዓጻጻፍነትን ክሰርሑ ኣለዎም።
- 2- ኣብ ክንዲ ውሁብ ኩነት ንምፍጣር ምጉያይ፡ ንመጻኢ ሓባራዊ ብድሆታትን ህልዊ ጸገማትን ብሓላፍነታዊ መንፈስ ምርኣይን ኣቀዲምካ ካብ ዝወሰንካዮ ሓሳባት ምርሓቕን።
- 3- ናይ ሓባር ማያዊ እስትራቴጂ እተዳሎ ካብ ክኢላታት ኣባል ሃገራት ዝቆመት ኮሚተ ምቕቓም።
 - ህልዊ ማይ ኒልን መጻኢኡን ጠለብ ናይ ነፍሲ ወከፍ ሃገርን ብምውሳኑ።
 - ንዘሎ ብዝሒ ህዝብን ኣፍላጋትን መጠን ወቕታዊ ዝናብን ኣብ ግምት ብምእታው ብርትዓዊ መገዲ ማይ ፈለግ ኒል ምምቕራሕ።
 - ባህሊ ንምምዕባል፡ ምጥርጣርን ፍርሒን ንምርሓቕ፡ ክሲታት ንምእላይ፡ ኣብ ጉዳይ ሃገራት ፈለግ ኒል ኢደን ከእትዎ ንዝደልዩ ዕድል ንምክላእ፡ ንኩለን ኣባል ሃገራት ብእትውክል ተክኒካዊ ኣካል ዝምራሕ ልምዳታዊ ፕሮጀክቲታት ኣብ ምንጨታትን መተሓላለፊን ማዕልቦን ፈለግ ኒል ምክያድ።
 - ማይ ካብ ሃፋን ኣብ ባሕሪታት ምፍሳስን ንምዕቃብ ብሓባር ምስራሕ።
 - ብዘመናውን ግብራውን መገዲ ንማያት ኣፍላጋት ምምዝማዝ።
 - ኣብ ቀይሕ ባሕሪን ማእከላይ ባሕሪን ናይ መጻረዩ ማይ መደበር ምቕቓም። በዚ መዳይ'ዚ ናይ'ተን ዕዉት ተመኩሮ ዘለወን ሃገራት ምውካስ። ንኣብነት እታ 27 መደበር መጻረዩ ማይ ብምምስራት 70 ሚእታዊት ካብ ናይ ዝስተ ማይ ጠለባታ ኣማሊኦ እትርከብ ስዑዲ ዓረብ ምውሳድ ይከኣል።
 - ኣብ ኣገልግሎት ዝወዓለ ማይ እንደገና ክትጥቀመሉ ምፍታን።
 - ማይ ብዘይምብኻን ንክትጥቀመሉ ዘኸእል ባህሊ ምምዕባል።
 - ከምቲ ኣብ ኣሜሪካ፡ ጀርመን፡ ኢጣልያ፡ እስራኤል፡ ህንዲን ሜክሲኮን ዝካየድ መጠን ዝናብ ክብ ናይ ምባል ተመኩሮ ዋላ'ኳ ወጻኢታቱ ልዑል እንተኾነ ንምክያዱ መጽናዕቲ ምግባር።
 - ንማይ ብዘመናውን ግብራውን ኣገባብ ንምጥቃም ናይ ካልኣት ዕዉታት ተመኩሮ ምጥቃም።
 - ርእሰ ማሉ ኣባል ሃገራት ፈለግ ኒል ፕራይ ብዝሰማማዑ ናይ ሓባር ባንክ ማይ ምቕቓም። ብድሕሪኡ ካብ ባንክ ልምዳት ኣፍሪቃ፡ ማዕከን ልምዳት ዓረብ፡ ኤውሮጳዊ ሕብረት፡ ቻይና፡ ጃፓን፡ ኣህጉራዊ ባንክን ኣህጉራዊ ማዕከን ገንዘብን ወዘተ ምወላን ናይ ደገ ሓገዝን ምድላይ። እቲ ባንክ ድማ ናይ ሓባር ልምዳታዊ ፕሮጀክቲታት ኣብምትግባር ይነጥፍ።
- 4- ጸብጻብ ኮሚተ ክኢላታት ንምምሕያዥን ንምምርማሩን ናብ ሚኒስተራት መስኖን

አከባብን ይቆርብ።

5- ፕራግማቲካውን ልቦናውን ዝኾነን ካብ'ቲ አቀዲሙ ዝፈሸለ ኣብ ናይ ውልቃዊ ረብሓ ዝተሰረተ ተመኩሮን ዝረሓቀ መሰረት ሓባራዊ ስራሕን ናይ ምትሕግጋዝ መጻኢን ንምቕም ድማ ጸብጻብ ሚኒስትራት መስኖን አከባብን ድማ ንምጽዳቕ ኣብ ጉባኤ መራሕቲ ሃገራት ፈለግ ኒል ይቀርብ። ከምኡ እንተ ዘይተገይሩ ግን ንናይ ደገሓይልታት ምትእትታው ዕድል ምሃብ ክኸውን እዩ።

6- ኣብ መብዛሕትኣን ኣባል ሃገራት ፈለግ ኒል ዝካየድ መሸጣን ክራይን ስቡሕ ናይ ሕርሻ መሬት እናገደደ ዝኸይድ ዘሎ ብምዃኑ ኣብ ምምቕራሕ ማይ ፈለግ ኒል'ውን ጸገም ከምዝፈጥር ርዱእ እዩ። ስለዚ ከአ ነዚ ጉዳይ'ዚ ዝምልከት ዝርዝራውን ትንተናውን ወረቓት ምድላው የድሊ። እዚ ክንብል ከሎና ብዛዕባ ካልኣት ምንጨታት ማይ ከም ምስ ፈለግ ኒል ምትእስሳር ዘይብሎም ኣፍላጋትን ወቕታዊ ዝናብን ኣይኮናን ንዛረብ ዘሎና።

7- ንኣባል ሃገር ፈለግ ኒል ዘይኮነት ሃገር ካብ ፈለግ ኒል ማይ ምሻጥ ገና ኣብ መጽናዕቲ ዘሎን ዘይተተግበረን ጉዳይ'ኳ እንተኾነ ኣብ መጻኢ ናቱ ጸገም ዝፈጥር ምዃኑ ርዱእ እዩ። ስለዚ ከአ ይሕጻር ይንዋሕ ናቱ መጻኢ ሲናርዮታት ክበርህ ዘለዎ እዩ። ብዘይካ'ዚ እውን ብዙሕ ሕቶታት ዘልዓዕል እዩ።

ራብዓይ:- ክሊ ማእከላይ ምብራቕ

1- ዞባ ማእከላይ ምብራቕ ንሃገረ ኤርትራ ቀንዲ ክሊ ጂኦ-እስትራቴጂ እዩ። ኣብዚ ኣገዳሲ ክፋል ዓለም ዝኾነ ከባቢ'ዚ ዞባዊ ጽልዎ ምስሪ ዓቢ እዩ።

2- ማእከላይ ምብራቕ ሰለስቲኡ ሃይማኖታት (ኣይሁድ፡ ክርስትናን ምስልምናን) ዝተኸሰትሉ ዞባ እዩ።

3- ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ካብ ካልኣይ ኩናት ዓለም ጀሚሩ ክሳብ ሕጂ ጉዳይ ፍልስጥኤም ቀንዲ ናይ ህውከት ጠንቂ ኮይኑ ይርከብ። ህዝቢ ፍልስጥኤም ከም ኩሎም ህዝብታት ዓለም ሕጋዊ መሰል ርእሰ-ውሳኔኡ እንኮላይ ናጻ ሃገሩ ኣብ ክሊ ናይ 1967 ዶብ ናይ ምቕም ዕድል እንተ ድኣ ዘይረኺቡ ድማ እቲ ጸገም ገና ክቅጽል እዩ።

4- ማእከላይ ምብራቕ ኣብ ዓለም ልዑል እስትራቴጂያዊ ኣገዳስነት ዘለዎ ኮይኑ፡ ንኣትላንቲካዊ ውቅያኖስ ብመገዲ መጻብቦ እምባ ጣርቅን መጻብቦ ሆርሞዝን ምስ ማእከላይ ባሕሪ፡ ብከናል ሰዌጽ ድማ ምስ ቀይሕ ባሕሪ ብባብ ኤል መንደብ ድማ ምስ ህንዳዊ ውቅያኖስ ይተኣሳሰር። ኣብ ርእሲ'ዚ ከአ ምስ ጸሊምን ካሪብያን ባሕሪታት ይራኸብ።

5- ዞባ ማእከላይ ምብራቕ ብማዕድማዊ ጸጋታት ዝሃብተመ ኮይኑ፡ ናይ ነዳዲ ትሕዝቶኡ ካብ ናይ ዓለም ትሕጃ 66 ሚእታዊት ማለት 700 ቢልዮን በርሚል ይበጽሕ። ከምኡ'ውን ካብ ናይ ዓለም ትሕጃ ጋዝ 41 ሚእታዊት ማለት 72 ትርልዮን ኮቦ ሜተር ኣለዎ። በዚ ከአ ብቍጠባዊ መዳይ ዓለማዊ እስትራቴጂያዊ ዕምቆት ዘለዎ እዩ።

6- ማእከላይ ምብራቕ ናይ ምዕራብን ምብራቕን ናይ ወተሃደራዊን ሲቭላዊ ኣቀሓሒን እስትራቴጂያዊ ንግዲ ብምዃኑ፡ ካብ ካልኣይ ኩናት ዓለም ጀሚሩ ክሳብ ሕጂ ኣብ መንጎ ሃገራት ውድድር ምክሳቱ ዘገርም ኣይኮነን።

7- ዞባ ማእከላይ ምብራቕ ብዘለዎ ኣቋውማ፡ እስትራቴጂን ባህርያዊ ጸጋታትን ቀንዲ ውሽጣዊ፡ ዞባውን ኣህጉራውን ማእከል ቁርቁስ ኮይኑ ይርከብ።

8- ኣብዚ መጨረሲታ እዋን ኣብ ማእከላይ ምብራቕ ከም ኣልቃዒዳን ዳዓሽን መሰልቶም

ዝኣመሰሉ ጥሩፋት እስላማዊ ምንቅስቃሳት ኣብ ደቡባዊ ደሴት ዓረብን ሃገራት ምብራቕን ሰሜንን ኣፍሪቃን ኣብ ገለ ሃገራት ትሕተ ሳህራን ተኸሲቶም። ኩሎም ዘም ጥሩፋት ጸጥታን ርግኣትን ሃገራት ኣብ ምዝራግ”ዮም ዝነጥፉ።

9- ዘባ ማእከላይ ምብራቕ ብሰንኪ ናይ ውሽጢን ወጻኢን ረጅሒታት ናይ ምብትታንን ምብራቕን ሓዲጋታት ኣንጻላልይዎ ይርከብ። በዚ ድማ ገለ ወገናት “ኣልፈውዳ ኣልኸላቃ” ኢሎም ይገልጽዎ። ገለ ሸነኻት ግን “ዓረባዊ ጽድቅ” ይብልዎ። ካልኣት ድማ ካብቲ ቅድሚ ሓዲ ክፍለ ዘመን ማለት ብ16 ግንቦት 1916 ዝተኸተመ ስምምዕ “ሳይኮስ ቢኮ” ዝኸፍኣን ሓዲገኛን ነቲ ዘባ ከም ብሓድሽ ንምስኣል ሰዉር ኣጀንዳ ከምዘሎ ዝዛረቡ ኣለዉ።

10- ኤርትራን ምስሪን ኣብ ጸጥታ፡ ሰላም፡ ርግኣትን ብልጽግናን ማእከላይ ምብራቕ ልዑል ተገዳስነት ኣለዉን። ክልቲኣን ሃገራት ብሓባር ንምስራሕ ጽቡቕ ባይታን ተኸእሎን ኣለዉን።

ሓሙሻይ፡- ክሊ ኣፍሪቃ

ኤርትራን ምስሪን ኣብ ኣርባዕቲኡ ክሊታት መርገጺታተን ናይ ምውህሃድ ተኸእሎ ዓቢ እዩ።

- 1- ቀርኒ ኣፍሪቃን ውሽጣዊ፡ ዘባውን ጂኦ-እስትራቴጂያውን ጉዳያቱን።
- 2- ሳሕለ ሳህራን ዘባውን ክፍለ ዓለማውን ፋይላቱን።
- 3- ኮሜሳ (ናይ ሓባር ዕዳጋ ምብራቕን ደቡብን ኣፍሪቃ) ንግዳውን ናይ ወፍሪን ፕሮጀክቲታቱን ሓሳባቱን ንምብርባር።
- 4- ሕብረት ኣፍሪቃ ምምካት ብድሆታት ፖለቲካዊ፡ ቊጠባውን ባህላውን ህመሻ።

ሻዱሻይ፡- ክሊ ሳልሳይ ዓለም

ምስሪ ሓንቲ ካብተን ኣብ 1955 ንምንቅስቃስ ውድብ ሻራ ዘይብለን ሃገራት ዝመስረተት ሃገር እያ። ኤርትራ ድማ ድሕሪ ናጽነታ 1993 ኣብ’ዚ 118 ኣባል ሃገራት ዘለዎ ሓውሲ ኣህጉራዊ ውድብ ብንጥፈት ትዋሳእ ኣላ። ኣብ ምምዕባል ዝርከባ ሃገራት ኣብ ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ፡ ቊጠባዊ፡ ማሕበራውን ባህላውን መዳያት ዘጋጥመን ብድሆታት ኣብ ኣህጉራዊ መድረኽ ንምብዳህ ነዚ ዝበዝሐ ካብ ህዝቢ ዓለም ዝኾነ ህዝብታቱ ባህሪታቱ ንምርግጋጽን ኣብ ኣህጉራዊ ፍጻመታትን ውሳኔታትን ብኣድማዕነት ንኸዋሳእን ክልቲኣን ሃገራት መርገጺታተን ንምውህሃድ ዘኸእለን ብዙሕ ረጅሒታት ኣሎ።

ሻቡዓይ፡- ኣህጉራዊ ክሊ

መሬትና፡ ብውዑይን ዝሓልን ኩናት፡ ብውድድር ኑኩሌራዊ፡ ባይሎጂያዊ፡ ከሚካላውን እስትራቴጂያውን ኣጽዋራት፡ ብቊጠባዊ ሽግራት፡ ብኣዕናዊ ክሊማዊ ለውጢታት፡ ብተደጋጋሚ ባህርያዊ ሓዲጋታት፡ ብምስፍሕፋሕ ቀታሊ ሕማማት፡ ብመጠኑ ዝሓለፈ ብዝሒ ህዝቢ፡ ብሸቅለተ ኣልቦነት፡ እናዓመረ ብዝኸይድ ፍልሰት ደቂ-ሰብ፡ ብተደጋጋሚ ሰደት ህዝብታት፡ ብንግዲ ኣካላት ወዲ-ሰብ፡ ብዋሕዲ ማይን ብምብትታን ሃገራትን ክትሳቕ ትርከብ። እዚ ድማ ሓላፍነት ናይ ኩሉ ስለዝኾነ ንረብሓ ኩሉ ብሓባር ምስራሕ ዝሓትት እዩ። ዓለምና ኣብ ሓንቲ ንእሽቶ ቁሽት ተለዊጣ ስለዘላ ድማ ኣብ ነንሓድሕዶ ዝጸላሎ ኮይኑ ኣሎ። ስለዚ ከኣ ኤርትራን ምስሪን ንኩሉ’ቲ ብቐጥታ ይኹን ብተዘዋዋሪ ዘሓጋጥመን

ሰግኢታት ንምምካት ሓቢረን ተራኡን ክጻወታ ይኸእላ እየን። እዚ ክንብል ከሎና ግን ንበይነን ዘይኮናስ ኣብ ውሽጢ ክልተዊ፡ ዞባዊ፡ ክፍለ-ዓለማውን ኣህጉራውን ምትሕግጋዝ ኮይነን እየን።

ኣብ መደምደምታ፡ በዚ ኣቀዲሙ ዝተገልጸ፡ ኣብ መንጎ ክልቲኦን ሃገራት ዘሎ ናይ ሓባር ረቛሒ እስትራቴጂዊ እዩ። ኣብ ቀንዲ ጉዳያት'ውን ናይ ሓባር መረዳእታ ኣሎ። ኣብ መንጎ ካይሮን ኣስመራን ዝለዓል ጉዳያት ብዙሕን ዝተሓላለኹን ብምዃኑ ከኣ፡ ንመሰርሕ ምውህሃድ ኣብ ኩሉ ክልተኣዊ፡ ዞባዊ፡ ክፍለ-ዓለማውን ኣህጉራውን መዳያት ብሓላፍነት ዝዋሳእ ሓደ መካኒዝም ናይ ግድን ክትኣታቶ ኣለዎ።

እዚ ትንተናዊ ጽሑፍ'ዚ ኣብ'ቲ ብ3 ለካቲት 2015 ኣብ ካይሮ ዝተኻየደ ኣህጉራዊ ኤግዝብሽን መጻሕፍቲ ብዶ/ርኣሕመድ ሓሰን ድሕሊ ዝቐረበ'ዩ ነይሩ።